Σύγχρονα Θέματα Διεθνούς Πολιτικής

Μάθημα 2ο: Η Αφρική.
Το Ισλάμ.
Η ανάδυση του Μεσανατολικού ζητήματος

Ιωάννης Παπαγεωργίου, Επίκουρος Καθηγητής
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, ΑΠΘ

CC BY SA

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΕΣΠΑ 2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Μάθημα 2ο

Η Αφρική.
Το Ισλάμ.
Η ανάδυση του Μεσανατολικού ζητήματος

Περιεχόμενα ενότητας

1. Το απαραβίαστο των αποικιακών συνόρων στην Αφρική.
2. Η προσπάθεια εκδημοκρατισμού ενός μουσουλμανικού κράτους.
3. Η γενοκτονία της Ρουάντα.
4. Το Ισλάμ.
5. Η γένεση του Μεσανατολικού ζητήματος μετά τον Α’ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Σκοποί ενότητας

- Μελέτη της χάραξης των συνόρων των αφρικανικών κρατών με βάση την αποικιακή διαίρεση. Το παράδειγμα της Σομαλιλάνδης.
- Ανάλυση των ορίων εκδημοκρατισμού ενός μουσουλμανικού κράτους. Το παράδειγμα του Ιράν.
- Προσέγγιση της γενοκτονίας της Ρουάντα.
- Ανάδειξη της πολιτικής χρήσης του Ισλάμ.
- Παρουσίαση των μεταβλητών του Μεσανατολικού ζητήματος.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

1η Ενότητα

Το απαραβίαστο των αποικιακών συνόρων στην Αφρική

Σομαλιλάνδη (Somaliland)

- Η Σομαλιλάνδη είναι μια de facto ανεξάρτητη δημοκρατία που βρίσκεται στο Κέρας της Αφρικής.
- Ιστορία και χαρακτηριστικά.
- Οι ιδιαιτερότητες της οντότητας αυτής.

Σομαλιλάνδη (Somaliland) 1/2

- Η Σομαλιλάνδη είναι μια de facto ανεξάρτητη δημοκρατία που βρίσκεται στο Κέρας της Αφρικής.
- Έχει έκταση 134.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα και πληθυσμό 3,5 εκατομμύρια κατοίκους.
- Πρωτεύουσα είναι η Χαργκέισα.
- Οι κύριες γλώσσες είναι η σομαλική και η αραβική.

Σομαλιλάνδη (Somaliland) 2/2

- Η Δημοκρατία της Σομαλιλάνδης θεωρεί εαυτήν ότι είναι διάδοχη χώρα της Βρετανικής Σομαλιλάνδης, άλλοτε προτεκτοράτου, το οποίο είχε έκταση περίπου 137.600 τετρ. χλμ. που έγινε ανεξάρτητο στις 26 Ιουνίου του 1960 και ενώθηκε με την ιταλική Σομαλιλάνδη πέντε ημέρες αργότερα και δημιούργησε τη Δημοκρατία της Σομαλίας.
- 18 Μαΐου 1991: οι κάτοικοι της Σομαλιλάνδης ανακήρυξαν την ανεξαρτησία από τη Σομαλία. Όμως, δεν αναγνωρίστηκε από καμία άλλη χώρα ή διεθνή οργανισμό.
- Πηγή: για τα στοιχεία για την Σομαλιλάνδη βλ. http://el.wikipedia.org/wiki/

Δημοκρατία της Σομαλιλάνδης

Η Δημοκρατία της Σομαλιλάνδης.
18 Μαΐου 1991 διακηρύχτηκε ανεξάρτητη εαυτήν.
Πηγή: http://el.wikipedia.org/wiki/ ,
Άδεια: CC – BY – SA

Η σημασία της Σομαλιλάνδης στη διεθνή πολιτική

- Η περίπτωση της Σομαλιμάνδης αναδεικνύει
  - την ιδιαιτερότητα των συνόρων των αφρικανικών κρατών
  - ως αποτέλεσμα της αποικιακής διαίρεσης με βάση διοικητικά και
  - όχι εθνολογικά ή πολιτικά κριτήρια.

Ο ρόλος του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας

- Ο Οργανισμός Αφρικανικής Ενότητας (σήμερα Αφρικανική Ένωση) στηρίχθηκε μετά τη σύστασή του
  - στην αρχή του απαραβίαστου των αποικιακών συνόρων
  - ως συνόρων των νέων κρατών.
- Ως εκ τούτου τα νέα κράτη της Αφρικής
  - αποδέχθηκαν την αποικιακή διαίρεση
  - ως βάση των νέων κρατών.

Η έννοια του «αποτυχημένου κράτους» στη διεθνή πολιτική

- Τι είναι τα «αποτυχημένα κράτη» (failed states): Το παράδειγμα της Σομαλίας.
- Η μετατροπή της Σομαλίας σε αποτυχημένο κράτος
  - οδηγεί την Σομαλιλάνδη στην σταδιακή αυτονόμηση και ανεξαρτητοποίηση
  - κάτι που αρχίζει και γίνεται αποδεκτό από τη διεθνή κοινότητα.
- Το αντίστοιχο παράδειγμα του Νοτίου Σουδάν.

2η Ενότητα

Η προσπάθεια εκδημοκρατισμού ενός μουσουλμανικού κράτους

Μοχάμεντ Μοσαντέκ

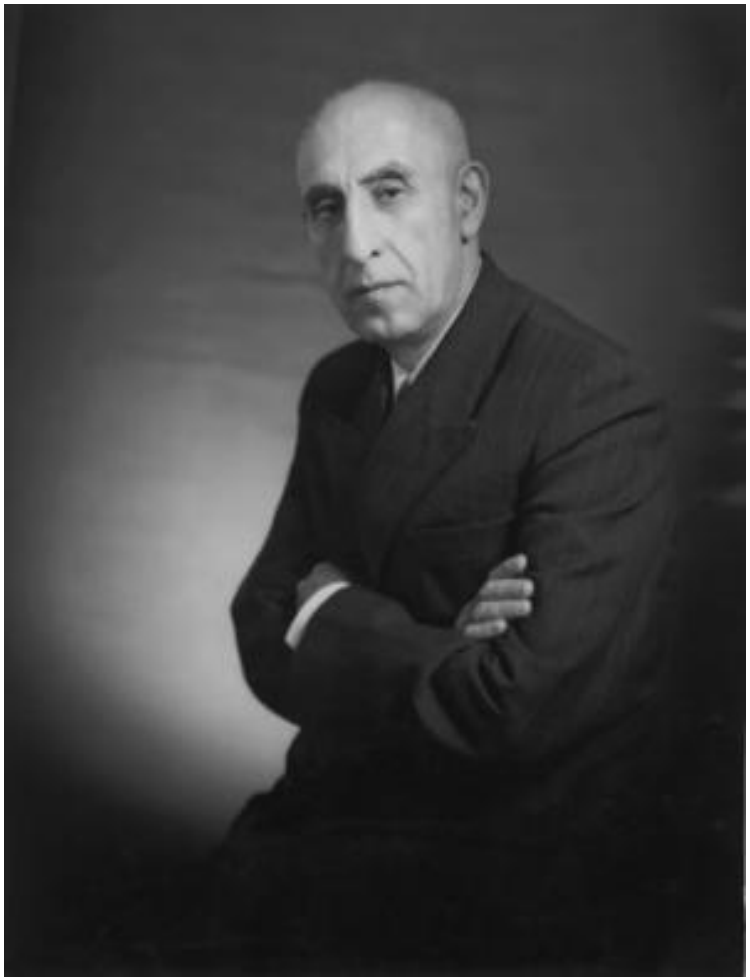

- Μοχάμεντ Μοσαντέκ, Ιρανός πολιτικός και πρωθυπουργός την περίοδο 1951 – 1953, ιδρυτής του κόμματος του Εθνικού Μετώπου.
- Πηγή: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mossadeghmohammad.jpg
- Άδεια: Public Domain

Ιράν

- Ιστορική αναδρομή στο Ιράν
  - κοινωνία,
  - ο ρόλος της θρησκείας,
  - ο απόλυτος έλεγχος από τον Μονάρχη.
- Η προσπάθεια δημιουργίας μιας δημοκρατικής κοινωνίας στο Ιράν και
  - η αποτυχία της από την δυτική παρέμβαση.

3η Ενότητα

Η γενοκτονία της Ρουάντα

Το ιστορικό πλαίσιο

- Η διαίρεση Χούτου-Τούτσι.
- Η αποικιακή περίοδος.
- Η μετααποικιακή περίοδος.
- Τα αίτια της γενοκτονίας του 1994.
- Οι διεθνείς και εθνικές συνέπειες.

Χάρτης Ρουάντα – Μπουρούντι

Χάρτης Ρουάντα – Μπουρούντι

Πηγή: http://www.grensverleggers.nl/2014/02/7-jaar-vrolijke-gekte-in-kenia-hoe-anders-is-rwanda/

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

4η Ενότητα

Το Ισλάμ

Ο διαχωρισμός Σουνιτών και Σιιτών Μουσουλμάνων

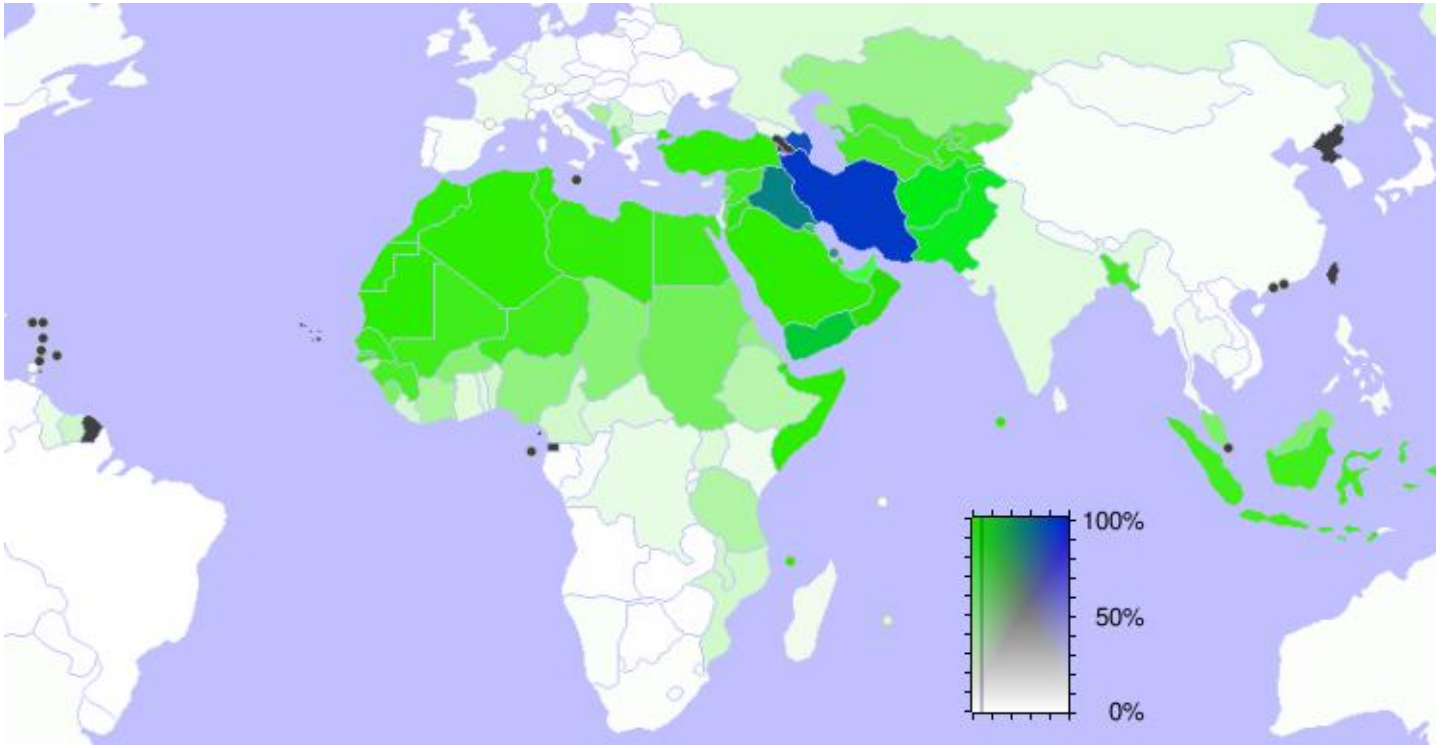

Ο διαχωρισμός Σουνιτών και Σιιτών. Με πράσινο χρώμα απεικονίζονται οι Σουνίτες Μουσουλμάνοι. Με μπλε χρώμα οι Σίιτες Μουσουλμάνοι.

Πηγή: http://mwl.wikipedia.org/wiki/Eislan

Βασικές έννοιες

- Ισλάμ (μουσουλμανισμός) είναι η θρησκεία.
- Ο όρος «ισλαμισμός»
  - δεν περιγράφει την θρησκεία του Ισλάμ
  - αλλά την χρήση του Ισλάμ στην πολιτική διάσταση της παρουσίας του μέσα σε κράτη.

Χαρακτηριστικά του Ισλάμ

- Διαχωρισμός Σουννιτών – Σιιτών.
- Η παρουσία του Ισλάμ εκτείνεται πολύ πέρα από την Μέση Ανατολή.
- Οι χώρες με το μεγαλύτερο πληθυσμό μουσουλμάνων είναι
  - Μπαγκλαντές,
  - Ινδία,
  - Πακιστάν,
  - Ινδονησία

  άρα εκτός Μέσης Ανατολής.

Η πολιτική χρήση του Ισλάμ

- Το Ισλάμ ως θρησκεία δεν συνιστά ζήτημα διεθνών σχέσεων – το θέμα είναι η εμπλοκή και χρήση του Ισλάμ στην πολιτική δράση.
- Η χρήση του Ισλάμ από κράτη για την νομιμοποίηση ή δικαιολόγηση της δράσης τους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

5η Ενότητα

Η γένεση του Μεσανατολικού ζητήματος μετά τον Α’ Παγκόσμιο Πόλεμο

Το ιστορικό πλαίσιο

- Ο διαμελισμός των αραβικών εδαφών της Οθωμανικής αυτοκρατορίας .
- Το Σύμφωνο Sykes-Piquet.
- Η γεωγραφική διαίρεση της περιοχής σε Εγγύς και Μέση Ανατολή.
- Το Μαγκρέμπ και το Μασρέκ.

Η σημασία της Μέσης Ανατολής στην διεθνή πολιτική

- Η μετατροπή του πετρελαίου σε βασικό μέσο οικονομικής ανάπτυξης μετά το 19ο αι.
  - επαναφέρει την Μ. Ανατολή στο κέντρο του διεθνούς ενδιαφέροντος.
- Οι υποσχέσεις ανεξαρτησίας των Αράβων από τις χώρες της Αντάντ κατά τον Α’ Παγκόσμιο Πόλεμο
  - διαψεύδονται με το Σύμφωνο Sykes-Piquet.
- Αποτέλεσμα οι αραβικές ελίτ να θεωρήσουν την Δύση ως εν δυνάμει αντίπαλο.

Το ζήτημα της Παλαιστίνης

- Η ιστορική Παλαιστίνη → τμήμα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.
- Κατόπιν υπό την βρετανική εντολή.
- Πληθυσμός κυρίως Άραβες (Μουσουλμάνοι και Χριστιανοί) και μικρός αριθμός Εβραίων.

Η εμφάνιση του κράτους του Ισραήλ

- Ο σιωνισμός – η ανάγκη να αποκτήσουν οι Εβραίοι ένα δικό τους κράτος (η γη του Ισραήλ).
- Η Δήλωση Balfour – το ξεκίνημα του Παλαιστινιακού ζητήματος.
- Το ιστορικό πλαίσιο της ισραελοπαλαιστινιακής διαμάχης.

Ο χάρτης των Ηνωμένων Εθνών με το σχέδιο διχοτόμησης της Παλαιστίνης (29.11.1947)

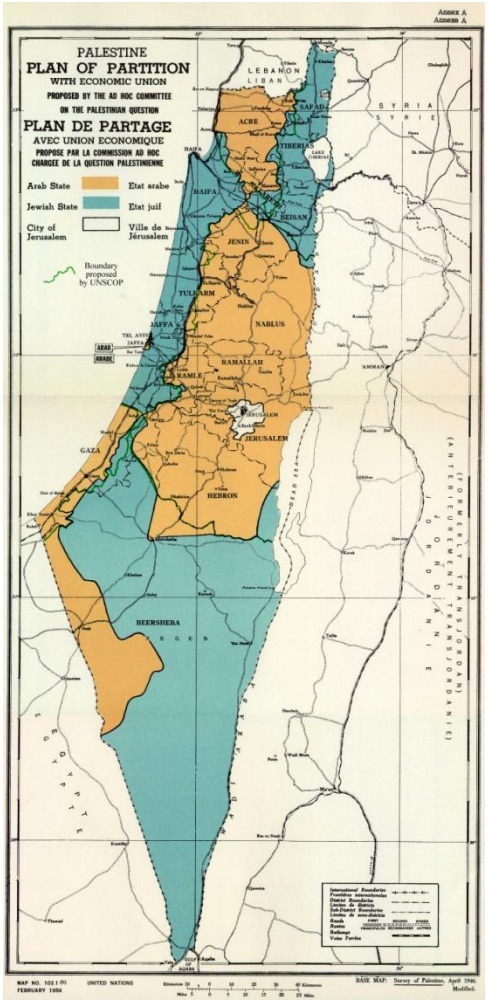

- Πηγή: Map of UN Partition Plan for Palestine, adopted 29 Nov 1947, with boundary of previous UNSCOP partition plan added in green., http://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_Partition_Plan_for_Palestine, Άδεια: Public Domain

Η διαίρεση της Παλαιστίνης

- Η σταδιακή αύξηση του αριθμού των Εβραίων στην Παλαιστίνη μετά τον Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο.
- Η πρόταση διαίρεσης της βρετανικής Παλαιστίνης
  - κράτος του Ισραήλ,
  - αραβική Παλαιστίνη και
  - η Ιερουσαλήμ υπό διεθνή διοίκηση.
- Ο πρώτος πόλεμος του 1948 και η δημιουργία του προσφυγικού ζητήματος.

Η απώλεια της παλαιστινιακής γης από το 1946 – 2000

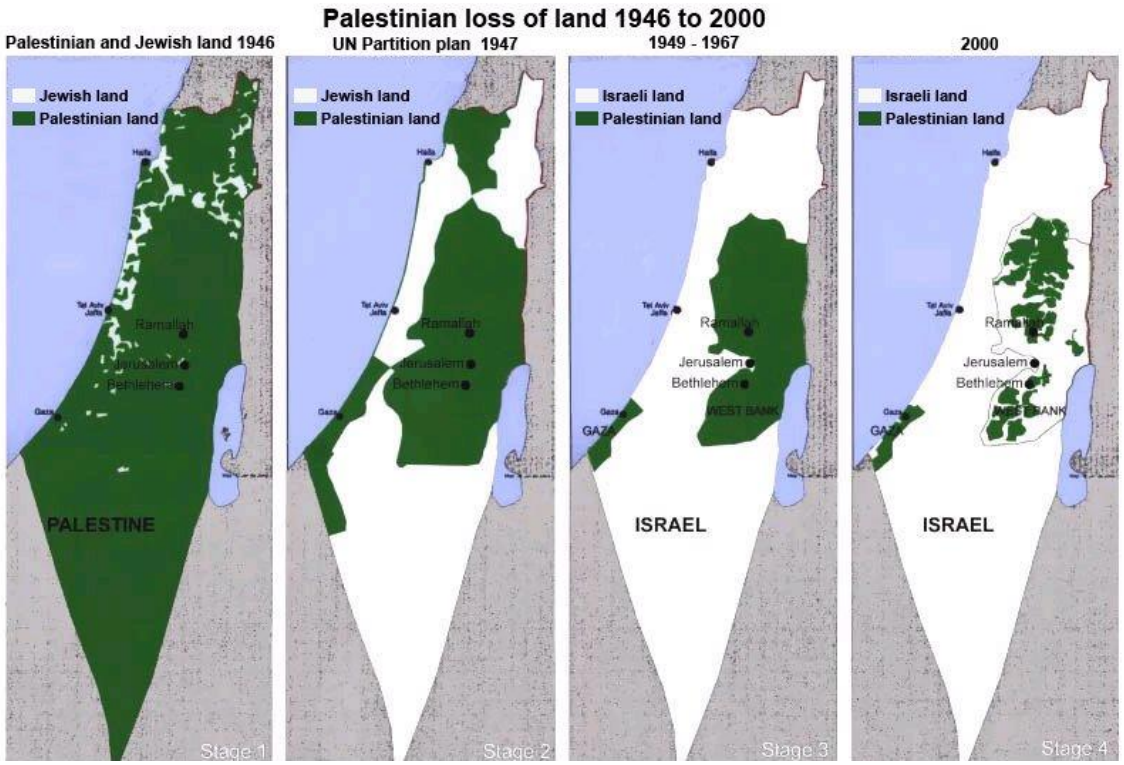

Πηγή: Palestinian loss of land 1946 to 2000, http://www.ngo-online.de/2013/10/5/zur-geschichte-israels-und-palastinas/ .

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ιωάννης Παπαγεωργίου. «Σύγχρονα Θέματα Διεθνούς Πολιτικής. Η Αφρική. Το Ισλάμ. Η ανάδυση του Μεσανατολικού ζητήματος». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: http://eclass.auth.gr/courses/OCRS245/

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

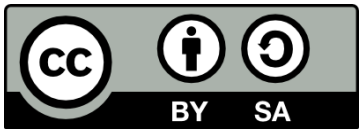

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Τέλος 2ου Μαθήματος

Επεξεργασία: Γαβριέλα Λ. Μαζαράκη

Θεσσαλονίκη,

Χειμερινό Εξάμηνο 2014 – 2015

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.